بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިޔާނާމާ

- މައްސަލައިގެ ނަންބަރު: 2023/HC-A/127
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: މާއިމަތު ޖައުޒާ އިބްރާހީމް، ށ. ނަރުދޫ، ހަވީރީހިނާ
- އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދާރީ ފަރާތް: އިބްރާހީމް އަލީފުޅު، ށ. ނަރުދޫ، ހަވީރީހިނާ
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ކޯޓު ޙުކުމަކަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާގުޅޭ ނިންމުމެއް

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ދީޕާނާޒު ޙަސަން
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް

ނިޔާ ތާރީޚު:	06	ރަޖަބު	1445
	17	ޖަނަވަރީ	2024

ހައިކޯޓުގައި ޝަރީޢަތް ނިމުނު ތާރީޚު: 15 ޛުލްޤަޢިދާ 1444 / 06 ޖޫން 2023

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 144-B13/EN/2023/02
- ނިންމި ކޯޓު: ސިވިލް ކޯޓު
- މައްސަލަ: މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން [illegible]
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 13 ފެބްރުއަރީ 2023
- ނިމުނު ތާރީޚު: 28 ފެބްރުއަރީ 2023

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

[illegible] އިބްރާހީމް، ގ. [illegible]، [illegible]

ވަކީލް ފަރާތް:

އެޑްވޮކޭޓް [illegible]

އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް

އިބްރާހީމް [illegible]، ގ. [illegible]، [illegible]

ވަކީލް ފަރާތް:

އެޑްވޮކޭޓް ޢަބްދުﷲ ސިރާޖު، [illegible]

[illegible]

މަދަނީ – ކޯޓު [illegible] – ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 - މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު –32/2021 ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 101 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 102 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 106 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 111 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 112 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 113 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 114 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 141 ވަނަ މާއްދާ - 32/2021 ޤާނޫނުގެ 237 ވަނަ މާއްދާ - ގަވާއިދު ނަންބަރު 2022/R-105 - ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު – މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 – [illegible] ޤާނޫނު – 4/2011 ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 – [illegible] ޤާނޫނު – 22/2010 ޤާނޫނުގެ 16 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާ – ޤާނޫނުއަސާސީގެ 268 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާ - [illegible] – [illegible] - [illegible] – [illegible] - [illegible] ޤާނޫނު [illegible] - [illegible].

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީމްގެ ރައުޔު (މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް އަދި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް ތާއީދު ކުރައްވައެވެ.)

ތަޢާރަފު

1. މި މައްސަލައަކީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 4598-CVC-2022 ދަޢުވާއާއި ގުޅޭގޮތުން، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B13/EN/2023/02 (28 ފެބްރުއަރީ 2023) "ކޯޓު އަމުރަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާއިމެދު ނިންމިގޮތް" އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން، މި ކޯޓުން ބަލަމުންދާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

2. ސިވިލް ކޯޓުގެ ބުނެވިދިޔަ ނިންމުން ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވާކަމަށްބުނެ، އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަކީ، ފާޠިމަތު ޝަހާން އިބްރާހީމް[1] (މީގެފަހުން "އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް" ނުވަތަ "ފާޠިމަތު ޝަހާން އިބްރާހީމް" ކަމަށްބުނެވިފައިވާ)އެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފަށް ޢަރުޟުވާ ފަރާތަކީ، އިބްރާހީމް އަޙްމަދު[2] (މީގެފަހުން "އިސްތިއުނާފަށް ޢަރުޟުވާ ފަރާތް" ނުވަތަ "އިބްރާހީމް އަޙްމަދު" ކަމަށްބުނެވިފައިވާ)އެވެ.

މައްސަލައިގެ ކަންހިނގާފައިވާގޮތް

3. މި މައްސަލައިގައި ދެފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔުންތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، މައްސަލައިގެ ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތަށް ދެފަރާތުން އެއްބަސްވާ މައިގަނޑު ވާހަކަތަކުގެ ޚުލާޞާއެއް ތިރީގައި ބަޔާންކުރަމެވެ.

---

[1] ދިވެހި ރައްޔިތެއްގެ އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A220197

[2] ދިވެހި ރައްޔިތެއްގެ އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A045440

4. އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން، ރ. އިންނަމާދޫ، ޖީނާ، އިބްރާހީމް އުމަރުގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކޮށްފައިވާ ނަންބަރު P9189A-04 "ޖީރީޖީ ނަންބަރު 5" ބޯޓު ގަތުމަށް، އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ ބައްޕަ ކަމުގައިވާ އިބްރާހީމް އަލީފުޅާ 3,600,000.00ރ (ތިންމިލިއަން ހަލައްކަ ހާސް ރުފިޔާ) ބަޔާނުކުރިކަމަށް. އަދި އެބޯޓު ގަތުމަށްފަހު، ޒާހިދު ޖައާން އިބްރާހީމްގެ ދުރުންނެވި، އެ ބޯޓު އިސްތިއުނާފު އަރުވާ ފަރާތުގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކޮށްފައި ވާކަމަށާއި، އެ ބޯޓުގެ ރަޖިސްޓަރީ އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެނަމަށް ބަދަލު ކޮށްދިނުމަށްއެދި، އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން އިލްތިމާސް އޮންނަ ބާވަތުގެ މައްސަލައެއް ގޮތުގައި ސިވިލް ކޯޓަށް ދަޢުވާ ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. އެ މައްސަލަ ބަލައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 4598-CVC-2022 ގަޟިއްޔާއިންނެވެ.

5. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 4598-CVC-2022 ގަޟިއްޔާއާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން 05 ނަމުގައި އަލީފުޅާގެ އިބްރާހީމް ހުށަހެޅުމުން، އަމުރަކަށްއެދި ވަގުތީ ދުވަހު 2022 ޑިސެމްބަރ ރަޖިސްޓަރީކޮށްފައިވާ ނަންބަރު P9189A-04 "ޖީރީޖީ ނަންބަރު 5" ބޯޓާބެހޭ އެއްވެސް މުއާމަލާތެއް ނުކުރުމަށް އަންގައި، 21 ޑިސެމްބަރ 2022 ދުވަހު ސިވިލް ކޯޓުން ވަގުތީ އަމުރެއް ނެރުއްވާފައެވެ.

6. އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ކޮށްފައިވާ ދަޢުވާއާ ގުޅިގެން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ[3] 106 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ލިޔުން ހުށަހަޅާފައި ނުވާކަމަށާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 103 އަދި 106 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، އިބްރާހީމް އަލީފުޅާގެ ފަރާތުން ހައްޤުވެސް ހުށަހަޅާފައި ނުވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، ސިވިލް ކޯޓުން ހުށަހަޅާފައިވާ ދަޢުވާގައި އެދިފައިވާ ގޮތުގެމަތިން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން އިބްރާހީމް އަލީފުޅާގެ ވަކީލު ހާސިލުގައި، [illegible] ކޮށްދިނުމަށް އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން އެދިފައިވެއެވެ.

---

[3] މިފަހުން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުކަމަށް ބުނެފައިވާ.

ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމިގޮތް

7. ފާތިމަތު ޖަނާން އިބްރާހީމްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު، މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ "ކާރު އަމުރަކުން އެދި ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް" ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

> "ށ. އިނގުރައިދޫ، މިލަން، އިބްރާހީމް ޢުމަރު ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ ނަންބަރު P9189A-04 "ސީރީޒް ނަންބަރު 5" ކާރު ގަތުމުގެ ޢަހުދުނާމާގައި ޏ. ނަޑެއްލާ، ނެލިއަރީން، ފާތިމަތު ޖަނާން އިބްރާހީމް ބޭނުން ކުރުމުގެ ޙައްޤު ޏ. ނަޑެއްލާ، ނެލިއަރީން، އިބްރާހީމް އިލިޔާސް 3,600,000ރ (ތިންމިލިއަން ހަލައްކަ ރުފިޔާ) ބަދަލުކުރުމުން، ކާރު ގަތް އެ ކާރު އިބްރާހީމް އިލިޔާސްގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީ ކުރުމަށްޓަކައި މިލްކުވެރިކަމުގެ ދަޢުވާކުރެވޭ ވާހަކަ ކަރަކާއްޓުވައިދީފައި، ދަޢުވާލިބޭ ވާހަކަ ނަމުގައި ކާރު ރަޖިސްޓްރީކޮށްދީ، ދަޢުވާކުރާ ވާހަކަ ކުރުންތައް ކަމަށާއި، ކާރު ރަޖިސްޓްރީ ދަޢުވާކުރާ ވާހަކަ ނަމަށް ބަދަލުކުރުމަށް ދަޢުވާލިބޭ ވާހަކަ މައްސަލަ އަދާކުރުމަށް އަދި ފާތިމަތު ޖަނާން އިބްރާހީމް ކާރުގައި މި ދަޢުވާއަށް ގުޅިގެން، ފާތިމަތު ޖަނާން އިބްރާހީމް، އިބްރާހީމް އިލިޔާސް އަދި މިރިސްޓްރީ އާއި ޖެނެރަލްޓީގެ މައްސަލަ ވަކިން އަމުރެއް ނެރުއްވުމަށް އެދުމުގެ ސިވިލްކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B13/VA/2022/01 ވަކިން އަމުރެއް ނެރުއްވާފައިވާ، 2022 ޑިސެމްބަރު 21 ވަނަ ދުވަހު ވަކިން އަމުރެއް އިބްރާހީމް އިލިޔާސް ޖަވާބުދާރީވުމަށް އަދި ރިޕްރެޒެންޓޭޓިވް ބަދަލުކުރެވި ނަމަވެސް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 106 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ ވަކިން ހުކުމްކުރެއްވުމަށް ކަމަށާއި، އަދި 103 އަދި 106 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޢަމަލުކުރަށް ހުކުމްކުރެއްވުމަށް ކަމަށާއި، މިފަދައިން ކަނޑައެޅުމަށް ހުރުމުން ށ. އިނގުރައިދޫ، މިލަން، އިބްރާހީމް ޢުމަރުގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ ނަންބަރު -P9189A 04 "ސީރީޒް ނަންބަރު 5" ކާރު ގަތުމުގެ ޢަހުދުނާމާ ވެރިކަމަށް ވާހަކަ ފާތިމަތު ޖަނާން އިބްރާހީމް ކަމާއި، އަދި ބޭނުންކުރާ ކާރުގެ މިލްކުވެރި ވާހަކަ ފާތިމަތު ޖަނާން އިބްރާހީމް ކަމުގައި ކަމަށާއި ދަޢުވާގެ ބަލައިގަތުމަށް ކަމަށާއި، ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު P9189A-04 "ސީރީޒް ނަންބަރު 5" ކާރުގެ ރަޖިސްޓްރީ އިބްރާހީމް އިލިޔާސްގެ ނަމުން ފާތިމަތު ޖަނާން އިބްރާހީމްގެ ނަމަށް ބަދަލުކުރުމަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަންގެ މައްޗަށް އަމުރުކުރުމަށް ކަމަށާއި، ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު P9189A-04 "ސީރީޒް ނަންބަރު 5" ކާރު އެ ކާރުގެ ގަނޑުވަރު ދިނުމުގެ ތަރުތީބުގައި 03 (ތިނެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ފާތިމަތު ޖަނާން އިބްރާހީމާ ބަދަލުކުރުމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ އަރިހުގައި ގެނައުމަށް ބަދަލުކުރުމަށް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވާކަމާއި،

ދައުވާކުރި ފަރާތުން އެދިފައިވާގޮތަށް ދެންނެވި ސަބަބުތަކަށް އެކަން ކުރުމުން މަދަނީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޙައްޤު ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތަށް ސާބިތުކުރުމަށް ޝަރުޠެއް، މަދަނީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 106 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބުނާ ދިފާޢު ކުރަނަށްފަހުއެއްގޮތްވާގޮތަށް، ދައުވާކުރި ފަރާތުން ކުރަނަށް ވަޑައި އަމުރަށް ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ޖަވާބުދާރީވުމަށްފަހުވެސް، މަދަނީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދައުވާއަށް ރައްދުދީފައިނުވާކަމަށް، މަދަނީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 106 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައުވާއަށް ދިފާޢު ހުށަހަޅަން އެދުމުގެ ބޭނުން ކުރުމަށް ކޯޓުގައި އެދިފައިވާ ނުވާކަމަށް، މަދަނީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޙައްޤު ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތަށް އަދި މިޤާނޫނުގެ އެކުލެވިފައިވާ ބާބު "ކޯޓު ޙުކުމް"ގެ ދަށުން ކަން އެއްގޮތްވުން އިތުރުކުރެވިފައި، މަދަނީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ އެކުލެވިފައިވާ ބާބުގައި ކޯޓު ޙުކުމް އެޅުމާއި އަދި ދައުވާ ފައިސަލުކުރުމާގުޅޭ ޙުކުމްތަކާއި ޤާނޫނީ ގޮތުން ދައުވާކުރަނަށް، މަދަނީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 237 ވަނަ މާއްދާއިން އިސްތިސްނާވާގޮތަށް، ނަމަވެސް މަދަނީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާއާއި، މަދަނީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 106 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ޖަވާބު ދީފައިނުވާ ކަމަށްޓަކާ ކަށަވަރު ނުކުރެވޭ ސަބަބަކަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ ވަގުތީ ދައުވާ ފަރާތުގެ ޙައްޤު ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތަށް ދައުވާކުރި ފަރާތުން އެދޭ ބަދަލުގައި އެކުލެވިފައިވާ ބާބު ގައި ބުނާ "ކޯޓު ޙުކުމް"ގެ ދަށުން އެއްބަސްވުމާ ކަނޑައެޅުން ތަކުރާރުކޮށް، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ ސަބަބު ނުވަތަ ސަބަބުތައް ކަށަވަރުވާގޮތަށް ތަކުރާރުކުރުމަށް، އެހެން ނަމަވެސް މިޤަރާރުގައި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ އެކުލެވިފައިވާ ބާބު ގައި ބުނާ " ކޯޓު ޙުކުމް " ކަނޑައެޅުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 237 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެއްބަސްވުމުގެ ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ޖަވާބުދާރީވާން ފުރުސަތު ދިނުމުން ޖަވާބު ދާރީވެވިދާނެ އެއް، ކުރިއަށްދާ ވަކި އަމުރުތަކެއް ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ޖަވާބު ދާރީވެވިދާނެ އެއް، ޙައްޤު ޤާނޫނީގޮތުގައި ކަން ގެއްލުވާލެވޭ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަދަލު ނަގާދޭ ސާބިތުކުރުމަށް ފުރުސަތު އޮތް ގޮތުގެ ކަނޑައެޅުންތަކާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ ތަފްސީލްގެ 42 ވަނަ މާއްދާގައި ޝަރީޢަތުގެ، ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ދަސްތޫރު ސަބަބުތަކުގެ ކަނޑައެޅުން، ދައުވާކުރި ފަރާތުން އެދުނު ގޮތަށް ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޙައްޤު ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސާބިތުކުރުމަށް ކުރެވޭ ކަންކަން، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޙައްޤު ޤާނޫނުގައި ބަޔާން ކުރާގޮތަށް ނުކުރެވޭނެ ނަމަ، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދައުވާއަށް ޖަވާބު ދިނުމަށް ފުރުސަތު ދިނުން ލާޒިމުވޭ."

އިސްތިއުނާފު ނުކުތާއާއި ދެނެގަތުން ވާހަކަ

8. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 4598-CVC-2022 ގެ ޝަރީޢަތާ ގުޅިގެން، އެ ކޯޓުން ނެރުއްވި ނަންބަރު 144-B13/EN/2023/02 (28 ފެބްރުއަރީ 2023) "ކޯޓު އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާއިމެދު ނިންމިގޮތް"، ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށް [illegible] [illegible] [illegible] ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ 01 (އެކެއް) އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައިވާ ނުކުތާއާއި ތަފްސީލާއި، މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ފާހަގަ ޖަވާބު އިބްތިދާއީ ފަރާތުން ދައްކާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

9. އިސްތިއުނާފު ކުރުއްވި ފަރާތުގެ ދައުވާ ހުށަހެޅުއްވީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 4598-CVC-2022 ގެ ޝަރީޢަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] އަދި ދައުވާއަށް ޖަވާބު ހުށަހަޅަން އިސްތިއުނާފު ކުރުއްވި ފަރާތަށް ފުރުޞަތު ދިނުމަށް "ކޯޓު އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމިގޮތް" ނިންމާފައިވަނީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 111 ވަނަ މާއްދާއާއި، އެ ޤާނޫނުގެ ދިހަވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] އިޖުރާއަތާ ޚިލާފަށްކަމަށެވެ.

10. ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް ދައުވާ ކޮޕީ ދިރިއުޅުއްވާ ފޮނުވުން، ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދައުވާއަށް ޖަވާބު ދޭންވާނެކަން މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 102 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ދައުވާއަށް ޖަވާބުދިނުމުގެ މުއްދަތަކީ 14 (ސާދަ) ދުވަސްކަމުގައި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވާކަމަށެވެ.

11. ބުނެވިދިޔަ މާއްދާގައިވާ މުއްދަތުގެތެރޭގައި ދައުވާއަށް ޖަވާބު ދީފައިނުވާނަމަ، ދެން ޢަމަލު ކުރަންޖެހޭގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގައިކަމަށެވެ. އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ތިރީގައިވާ ގޮތަށެވެ.

> "ދަޢުވާގެ ފޯރމުން މި ޤާނޫނުގެ 102 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، ދަޢުވާއާއި، ދަޢުވާއާގުޅޭ އެންމެހާ ލިޔެކިޔުންތަކާ ހަވާލުކުރެވުނު، މި ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މުއްދަތުގައި، މި ޤާނޫނުގެ އަދިވެސް ދޭ "ދަޢުވާއަށް އިއްސެވުން" ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދަޢުވާއަށް އިއުތިރާޒުކުރާނަމަ ނުވަތަ މި ޤާނޫނުގެ ބާބު "ދަޢުވާ ދިފާޢުގެ ޖަވާބު" ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދަޢުވާއަށް ދިފާޢު ހުށަހަޅަންވާނެއެވެ. ދަޢުވާގެ ފޯރމު ލިބުނު ފަރާތަކުން ނިންމައި، މި ޤާނޫނުގެ ދިރާސާ ބޭ "ޖަވާބު ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތު" ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ޖަވާބު ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތު ތެރޭގައި ދަޢުވާގެ ޖަވާބު ހުށަހަޅަންވާނެއެވެ."

.12 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ދަޢުވާއަށް ޖަވާބު ހުށަހަޅާފައިނުވާތީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 106 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ގޮތުގެމަތިން "ދަޢުވާ ޖަވާބު ހުށަނާޅާތީ ކުރާ ނިންމުން" ހުށަހެޅުމަށް، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާ އެއްގޮތަށް ހުކުމް ހުށަހެޅުމަށް ނިންމާފައިވަނީ ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ގޮތަށެވެ.

.13 އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ނިންމުމާގުޅޭ މައްސަލަ ދަޢުވާގައި، އިބްރާހީމް އަޙުމަދު ދީދީ ވަކީލު އަޙުމަދު ނަސީރުއާއެކު، އެ ވަކީލު އަޙުމަދު ނަސީރު ކޯޓަށް ހާޒިރުވެ ދަޢުވާގައި ހިމެނިފައިވާ މައްސަލަ ނިންމައިދިނުމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވުމުން، އިބްރާހީމް އަޙުމަދުގެ ޤަޟިއްޔާއާ ގުޅިގެން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މަދަނީ ދަޢުވާ ހިނގާފައިވާ ގޮތުން އިބްރާހީމް އަޙުމަދުގެ އަސާސީ ޙައްޤުތަކަށް އުނިކަން ލިބިފައިވާކަން ނުފެނެއެވެ.

.14 ދަޢުވާގެ ލިޔެކިޔުންތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން، ދަޢުވާއަށް ޖަވާބު ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤު ދީފައިވާ ގޮތުގައި، ސިވިލް ކޯޓުގެ އަމުރަކާއި އިސްތިއުނާފުގެ ޤާނޫނު ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ނުހިމެނެއެވެ. އަދި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، ދަޢުވާ ހުށަހަޅައިފިނަމަ މަދަނީ ޤަޟިއްޔާއެއް ފައިލުކުރުމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ

ގޮތުގެމަތިން ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމް [illegible] ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible]

[illegible]، އެފަދައިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

15. އެހެންކަމުން، ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމެއް [illegible] [illegible] ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގައި އެދުމުން، [illegible] ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު [illegible] [illegible] ދިނުމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 111 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށްކަމަށެވެ.

16. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގައި "ޣައިރު ޙާޟިރުގައިކުރާ ޙުކުމް" މާނަކޮށްފައިވަނީ ތިރީގައިވާ ގޮތަށެވެ.

> "ޣައިރު ޙާޟިރުގައިކުރާ ޙުކުމް" ކަމަށް [illegible] [illegible]، މަދަނީ މައްސަލައެއްގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަޢުވާކުރާ [illegible] [illegible] ދަޢުވާލިބޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ދަޢުވާލިބޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި [illegible] ކުރާ ޙުކުމަށެވެ.

17. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 112 ވަނަ މާއްދާގައި، ދިހަވަނަ ބާބުގެ [illegible] "ޣައިރު ޙާޟިރުގައިކުރާ ޙުކުމް" އަކީ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި [illegible] ޙުކުމްކުރަން [illegible] [illegible].

18. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 113 ވަނަ މާއްދާގައި، ދިހަވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކުރާ ޙާލަތްތަކުގައި، އެ ބާބުގައި ބަޔާންކުރާ އިޖުރާއަތުތައް ފުރިހަމަކުރުމުން، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޣައިރު ޙާޟިރުގައި ޙުކުމް

[illegible] ދައުވާކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible]. އެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގައި، ދައުވާކުރާ ފަރާތުން އެދިގެން ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ [illegible] [illegible] [illegible]، ދައުވާ [illegible]، ދައުވާ ބަޔާނުތަކުގެ [illegible] [illegible] ނުވަތަ އެ ދައުވާއަށް [illegible] ހުށަހަޅައިދިނުމުން، އެކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ވަގުތު [illegible]. އަދި ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދައުވާގެ [illegible] ހުށަހަޅާފައިވާ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުން [illegible] [illegible]، ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ދައުވާގެ [illegible] ހުށަހަޅައި ނުވާނަމަކަށެވެ.

19. [illegible] [illegible] [illegible] އަދި ހުށަހަޅާއިރު ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ ކަންކަމާއި، އެކަމަށް [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގަވާއިދު ނަންބަރު 2022/R-105 (ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު)[4] ގައިކަމަށެވެ.

20. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސިވިލް ކޯޓުން [illegible] 2 (ދޭއް) ފޯމު، ފޯމު ނަންބަރު 26 އަދި ފޯމު ނަންބަރު 31 ކަމަށެވެ. ފޯމު ނަންބަރު 28 ހުށަހަޅަންޖެހޭނީ ހަމައެކަނި ފައިސާގެ އަދަދާ ގުޅޭގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible]. ފައިސާގެ އަދަދު ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ނުވަތަ [illegible] [illegible] މައްސަލަތަކުގައި ހުށަހަޅަންޖެހޭނީ ފޯމު ނަންބަރު 31 ކަމަށެވެ.

21. އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ދައުވާއަކީ ފައިސާގެ އަދަދު ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދައުވާއެއް ކަމަށްވާތީ، މި މައްސަލައިގައި އަމަލު ކުރަންޖެހޭނީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)އާއި، ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ

---

[4] މީގެފަހުން ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުކަމަށް ބުނެވޭނެއެވެ.

އުޞޫލު އެއްގޮތަށް ކަމަށްވާއިރު، މި ޤަރާރުގައި ހުރަހަކަށްޖެހޭނީ ނަންބަރު 31 "ޢާޖިލް އަމުރަށް އެދި ވުމު" ކަން އެ ޤާނޫނާއި ގުޅިގެން ސާފުކޮށް އެނގޭކަމަށެވެ.

22. އިސްތިއުނާފު ޢަރުޟުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކާއި، ދަށުކޯޓުގެ ބަޔާނާ ކުރަންޖެހޭއިރު މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ޝަރުޠުތަކާއި މި މައްސަލައިގައި ފުރިހަމަވެފައި ވާކަމަށް. އެގޮތުން، ދަށުކޯޓު ބަލާފައިވާކަމުގެ ލިޔުމުން އިސްތިއުނާފު ޢަރުޟުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ، ދަށުކޯޓުން ހުށަހެޅިއިރު ހުށަހަޅާފައިވާ ނުވާކަމަށެވެ. އެގޮތުން، ދަށުކޯޓު ޢަމަލު ކުރައްވާފައިވާ އިސްތިޢާރާ އަމުރުގައި ޤާނޫނާ ޚިލާފު ގޮތެއްގައި ވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގައި އިސްތިޢާރާ އަމުރުގެ ދެވަނަ ދަށުކޯޓުގެ ބަޔާނާ ޤާނޫނާ ކުރަނީއަރާ އެއްގޮތް އިޖުރާއަތާ ނުގުޅޭކަމަށެވެ.

23. އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގެ "ޢާޖިލް އަމުރަށް އެދި ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކާބެހޭ ނިޒާމު"ގައި، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުގެ ދަށުން ފަރާތްތައް ހުށަހަޅާ ދަށުކޯޓުގެ ބަޔާނާ ކުރަނިވި ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގައި، އެ ޤާނޫނުގެ އެކިވެސް ވަނަ ބާބުގައި ބުނާ "ޢާޖިލް އަމުރު"ގެ ދަށުން، އެ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އަމުރުކުރުމަށް، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައި ދަށުކޯޓުގައި ބުނާގޮތުގެ މަޝްވަރާގެ ގޮތުގެ ބަޔާނުގައިވާ ކުރަނިވި ބަޔާނުވެގެންނުވާނެއެވެ.. އެހެންކަމުގައިވެސް މި ޤަރާރުގައި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ އެކިވެސްވަނަ ބާބުގައި ބުނާ "ޢާޖިލް އަމުރު" ކަމުގައިވާ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 237 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، އެ އަމުރަކީ ދަށުކޯޓުން ފަރާތަކުން ޖެހޭ ބަދަލުތަކެއް ދިނުމުގެ ގޮތުން ޖެހޭ ބަދަލުތައް ދިނުމަށް ގޮސްފައިވާ، އަދި ވަގުތީ އަމުރަކުންވެސް ޖެހޭ ބަދަލުތައް ދިނުމަށް، ދަށުކޯޓުގައި ބުނާ ބަޔާނުގައިވާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަދަލު ނެގުމަށް ބޭނުންކުރެވޭ ފުރުޞަތުގެ ބަޔާނުގައިވާ، ދަށުކޯޓުގައި ބުނާ ބަޔާނާ އެއްގޮތް އިސްތިޢާރާ ގޮތުގައި ސާބިތުކޮށްފައި ނުވާކަމަށް ބެލެވޭއިރު، އިޖުރާ އެ ސާބިތު އަމުރުތަކުގެ

---

24. އެއީ، [illegible] [illegible] ހުކުމްކުރުމަށް އެދުމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ އެކާވީސް ވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ "ކޯޓު އަމުރު" ގެ [illegible] އިޖުރާއަތުގެ ދަށުން ކޯޓު އަމުރަށް [illegible]

24.1 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، [illegible]

24.2 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 112 ވަނަ މާއްދާއާއި 123 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، [illegible] "ކޯޓު އަމުރު"ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

24.3. ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 (މާނަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ[5] 17 ވަނަ މާއްދާގައި، ޤާނޫނެއް މާނަކުރުމުގައި ޤާނޫނުން ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ އަމާޒުތައް ހާސިލުވާނެގޮތަށް ޤާނޫނު މާނަކުރުމަށް އިސްކަން ދޭންވާނެކަމަށާއި، އަދި އެ ޤާނޫނުގެ މަގުސަދުތައް ހާސިލުނުވާނެގޮތަކަށް އެ ޤާނޫނު މާނަކުރެވިގެން ނުވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަމަށެވެ.

24.4. ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓު އަމުރުގެ ދަށުން [illegible] ކުރުމަށް އެދުމުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފުރުސަތު [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ދިނުމަށް [illegible] ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އުސޫލުގެ ބޭނުން ނެގިދާނެކަމަށެވެ.

24.5. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ކުރުމަށް އެދުމުން، [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ "ކޯޓު އަމުރު"ގެ އާއްމު [illegible]، ކޯޓު އަމުރަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 112 ވަނަ މާއްދާ އާއި 123 ވަނަ މާއްދާއާއި، އެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

25. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

25.1. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

---

[5] [illegible] މާނަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނު [illegible] [illegible].

ހައްޤު ނުދިނުމުން އެދިގެން ހިމަނުއްވައިފައި ޤާނޫނުގައި ބަޔާން ކަނޑައެޅިފައިވާތީ، އަދި އެ ފިޔަވަޅު އެޅުމުން ދެން އަމަލުކުރަން ޖެހޭގޮތަށް ޤާނޫނުން އަންގައިދޭތީ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ޤާނޫނުން އަމަލު ނުކުރުމުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ހައްޤު ހިމާޔަތް ކުރުމަކީ ކޯޓުގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއް ނޫންކަމެވެ. އަދި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ބުނުން މުޤައްރިރު ކުރިމަތިލުމުގައި ކޯޓުގެ އަމިއްލަ ދިފާޢުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދޭންޖެހޭކަމަށް ނިންމާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން އަމަލުކުރުމުގައި ދަޢުވާލިބުނު ފަރާތުގެ ބަޔާން އަމަލުކުރެވޭނެކަމަށް ދިނުމަށްކަމަށް.

25.2. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 124 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، ޝަރީޢަތު ބާއްވަމުންދާއިރު ބުނުމުގެ ޝާހިދުންނަށް ނުވަތަ ބަދަލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ދިނުމުގެ ހައްޤު ލިބިދީފައިވާނެއެވެ. އެއީ ޝަރީޢަތުގައި ބުނުމަށް ކުރިމަތިލާ ހުކުމެއް ނިންމަވާފައި ސާބިތު އެނގޭކަމަށެވެ. އެ ޤާނޫނުގެ މަޤްސަދަކީ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާއަށް އިޖާބަ ނުދިނުމުން، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ބަދަލުކުރުމުގެ ހައްޤު ނިގުޅައިގަނެވޭ ކަމެއް ކަމުގައި ނުވާނެކަމަށް އެނގޭކަމެވެ.

25.3. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޖިނާއީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ވ. ޑިޕާޓްމަންޓް އިންވެސްޓް ޓްރޭޑިންގ ކޮމްޕެނީ[6] ގެ ޤަޟިއްޔާގެ 61 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި، ޤާނޫނުގައި ވަކިކޮށް ސާބިތު ކުރަންޖެހޭ ޢަދަދު ބަލާނެގޮތް، އެ ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދަށް، ބައިނަލްއަޤްވާމީ މަޢިޔާރުގައި އެކަށީގެންވާ ފުރުޞަތު ދިނުމުގެ ހިއްސާވަރު ކަނޑައަޅައި ނިޔާއަށް ކުރިމަތިލާފައިވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، ޤާނޫނުގައި ސާބިތުކުރުން ވަކިކޮށް ކުރިމަތިލާފައި ޢަދަދު އޮތުމަކީ، ބައިނަލްއަޤްވާމީ މަޢިޔާރުގެ ހިއްސާއެއް ސާބިތު އެނގޭން ނެތުމަށް، ކަމަށްޓަކައި ވަރަށް

---

[6] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/SC-A/23 ޤަޟިއްޔާ.

އިދާރާތަކުންވިޔަސް އަދި ސަފުލީ ކޯޓުތަކުން ވިޔަސް ބަދަލު ގެނެވިދާނެކަމަށް ގަބޫލު ނުކުރެވޭކަމަށް ބުނެފައިވާކަމަށެވެ.

25.4. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. މުޙައްމަދު ސިރާޖު[7] ޤަޟިއްޔާގެ 32 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި، ޤާނޫނެއްގައި ވަކިގޮތަކަށް އަދަދުކުރަން ވާނެކަމަށް ބަޔާން ކޮށްފައިވާނަމަ، ޤާނޫނުގައިވާ ކަންކަން ހަނިވާރަ ގޮތަކަށް ނުވަތަ [illegible] [illegible] ކޯޓުތަކުން ޤާނޫނު [illegible] ބުނެފައިވާކަމަށެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަބްދުﷲ [illegible][8] ޤަޟިއްޔާގެ 18 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި، ޤާނޫނުގައި ވަކި އިޖުރާއަތެއް ކަނޑައަޅާފައި ވާހިނދު، އެ އިޖުރާއަތުގެ ސަބަބުން ކުރިމަތިވާ އުނދަގޫތަކުން ނުވަތަ އެހެންވެސް ކަމަކުން ހިންގުމުގެ [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] ކޯޓުން [illegible] [illegible] ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ކަނޑައަޅާފައި ވާކަމަށެވެ.

25.5. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ [illegible] އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] "ދަޢުވާގެ ދިފާޢާއި ޖަވާބު"ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދަޢުވާއަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގޮތުގެމަތިން، [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ[9] 42 ވަނަ މާއްދާ

---

[7] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/23 ޤަޟިއްޔާ.

[8] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/04 ޤަޟިއްޔާ.

[9] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ.

ޚިލާފު ކަމެއްކަމަށްބުނެ، ކޯޓުގެ އަމިއްލަ އިސްނެގުމަށް، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު އެއްގޮތަށް ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަކަށް ކޯޓުތަކަށް އަމުރު ނުކުރެވޭނެކަމަށެވެ.

25.6. މިގޮތުން، ޤާނޫނުގައި ވާޖިބުވާގޮތަށް ޝަރީޢަތުގެ އިސްނެގުމަށް، ފަރާތްތަކަށް އަމުރު ނުކުރެވޭ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް އިންސާފުވެރިކޮށް ޝަރީޢަތް ނުކުރުންކަމަށް ދެކޭކަމަށެވެ. އެހެނީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދިހަވަނަ ބާބު ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުކަމަށް މިފަދައިން ކޯޓުން ނިންމާފައި ނުވާއިރު، ކޯޓުގެ މައްޗަށް ލާޒިމުވަނީ އެ ބާބުގައިވާ އިޖުރާއަތުތަކާ އެއްގޮތަށް އަމުރުކުރުން ކަމަށްވާނީއެވެ.

25.7. އެހެންކަމުން، ގައިރު ހާޒިރުގައި ހުކުމަށް މުރާޖަޢާ ކުރުމުގައި، ގައިރު ހާޒިރުގައި ހުކުމް ކުރުމަށްފަހު ހުކުމެއް ނިންމާފައިވަނީ، އަދި އެއީ ޤާނޫނާއި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފު އިންސާފުވެރިން ދެއްކެވޭ ނޫންކަމަށް ދެކޭކަމަށެވެ.

26. މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ އިތުރު ކަންކަން ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

27. ގައިރު ހާޒިރުގައި ހުކުމް ކުރަންޖެހޭ ހާލަތުގައި، އެގޮތަށް ހުކުމްކުރަންވާނީ އެއްވެސް މާއްދާއަކުން ތަކުރާރުކޮށް ޝަރީޢަތުން ސާފު ކުރުމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 111 ވަނަ މާއްދާއާއި 112 ވަނަ މާއްދާއިން 117 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، ކޯޓު އަމުރަކުން ގައިރު ހާޒިރުގައި ހުކުމް ކުރުމުގެފުރުޞަތު ހާލަތުގައި، ކޯޓުން ފެންނަގޮތަކަށް، މާނައަކީ، ގައިރު ހާޒިރުގައިވާ އެދޭފަރާތް ނަގައި ނުދައްކާފައިވާކަމަށް ކަނޑައެޅިގެން ކަމަށެވެ. ކަންތައްތަކަށް ބަލާއިރު ދަޢުވާތަކުގެ ފަރާތަށް ދަޢުވާ ހުށަހެޅުމުގެ

މާއްދާއްގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާކަމަށެވެ. އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ ނުކުތާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ޤާނޫނީ ބަރުސަލެވީސް ދިއީކަމަށެވެ.

28. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ޖަވާބުގައި، ޤައިދު ބާސިތުގައި ބުނުން ކުރުމަށް އެދުނުން، ގޮތެއް ނިންމުމުގައި ހިފެހެއްޓި ހުރިހާ ހުކުމް ބަޔާއި، އެ ހިފެހެއްޓުން ފާޅުވާ ފެންނަން އޮތުމާ ވަޒަންކުރަން ޖެހޭކަމަށް ބުނެފައިވާތީ، ކޯޓަށް ފެންނަނީކަމަށް ވާހަކަތަކުން، މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ރިޢާޔަތް ކުރަންޖެހޭ މިންވަރަކީ ވަކިންތަފާތު ޤާނޫނީ ބަރުސާއަތްކުރަމުންވެ. މި މައްސަލައިގެ މައިގަނޑު ބަރުސާބީ، މި ޝަރީޢަތުގައި ޤައިދު ހަމަޖެހިފައިވާ ހުކުމްތަކަކީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވާ ޤާޢިދާ އަދި ޢަމަލު އެދުނުން، އަދި ތަން ނިންމުމާއި ނިޔާވާނުނީ ނިންމުމެވެ. މައްސަލާގައި އެކަމަށް ނިންމުމުގައި ނިޔާވާނުނީ ނިންމެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް އެދިފައިވާ ނިންމުމުގައި އެ ނިންމުމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގެ ފުރުސަތު އެދިފައިވާކަމަށާއި، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ދައުވާގެ ހިފެހެއްޓުމުގެ އަސާސަށް ގޮތެއް ޤާނޫނުގައި ހިމެނިފައެވެ.

29. ޝަރީޢަތުން އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަށް ސުވާލުކުރެވުނު ދުވަހުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ވާހަކަދެއްކެވުމަށް ޝަރީޢަތުން ފުރުސަތު އެރުވުމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން މައްސަލައިގެ ހުށަހެޅުމުން ޖަވާބުދާރީ ވާންޖެހޭގޮތް، އެ ޤާނޫނުގެ 102 ވަނަ މާއްދާއިން 106 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަމަށާއި، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ދައުވާކުރި ޕްރޮސިކިއުޝަން ގެޒެޓުން ފާހަގަކުރާކަމަށެވެ. ދައުވާއަށް ޖަވާބުދާރީވުމަށް ތިބިފައިވާ މުއްދަތުތަކެއް ޤާނޫނުގެ ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، އެކަމަށް އިތުރު އިތުރުގޮތް ފުރުސަތު ދޭންޖެހޭނެކަމަށެވެ. މި ފުރުސަތުގައި ދައުލަތުން ދައުވާކުރި ފަރާތުން ފުރުސަތު ދެވިފައިވާކަމަށް، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އިޢުތިރާޟުކުރަނީ ބަޔާނުގައި ހަމައެކަނި އިޖުރާއާތު ނުހިނގާނެކަމަށެވެ. އަދި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަމަޖެހޭ ތަފާސްހިސާބު ނިޒާމާއި ނަތީޖާތަކަށް ނަގަމުންނެވެ ކަމަށާއި، އަދި ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ފުރުސަތު ނުދިނުމަކީ ޤާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލެއް ކަމަށް ދައުވާގައި ނުހިމެނޭކަމަށެވެ.

30. ޝަރީޢަތުން [illegible] [illegible]، ސިވިލް ކޯޓުން މިހާރު އަމަލު ކުރައްވަމުން ގެންދަވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތަށްކަމަށާއި، ކުރިން މައްސަލަތަކުގައި ކުރިމަތިވިކަމަށް ބުނެފައެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދުނު

31. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ ތިރީގައިވާގޮތަށެވެ.

އިސްވެ ދެންނެވި ކަންކަން އެހެން ހުރުމުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދުނީ، އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދާރީވާ ފަރާތުގެ ޤައިރު ޙާޟިރުގައި [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދާރީވާ ފަރާތަށް [illegible] ޖަވާބު ހުށަހަޅަން ފުރުސަތު، ސިވިލް ކޯޓުން ދިނުމަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ [illegible] [illegible]، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 10 ވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 4598-CVC-2022 ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމް އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދާރީވާ ފަރާތުގެ ޤައިރު ޙާޟިރުގައި [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަރީގެ ޤާނޫނު) ގެ 16 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން މި މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓަށް އަނބުރާ ފޮނުއްވައިދެއްވުމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދާރީވާފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަ

32. މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން [illegible] [illegible] ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކުގެ ޖަވާބުގައި، ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުގެ ތެރޭގައި ދައްކާފައިވާ މައިގަނޑު ވާހަކަތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

33. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ނުކުތާއަކީ، [illegible] [illegible] އިބްތިދާއީ [illegible] [illegible] ހުށަހަޅައި ނުވާތީ، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުގައި ނުކުތާއެއްކަމަށެވެ. ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible]

މުސްތަޤިއްލު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި ޤާނޫނަކީ [illegible] [illegible] އެއްޗެއް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ބަހުސްކޮށް، ދައުވާކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ހުކުމް [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

34. އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން [illegible] ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދައުވާއާއި ވަގުތީ އަމުރަކަށް އެދިފައިވާކަމެވެ. އަދި އެވަގުތީ އަމުރަށް ޖަވާބު ހުށަހަޅާފައިވަނީ، 18 ޑިސެމްބަރ 2022 ދުވަހުކަމާއި، ވަގުތީ އަމުރާމެދު [illegible] 19 ޑިސެމްބަރ 2022 ދުވަހު [illegible] އަޑުއެހުމެއް ބާއްވައި، އެ އަޑުއެހުމުގައި ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ދައުވާ އިއްވައި، ވަގުތީ އަމުރު ހުށަހެޅުމުން ދިފާޢީ ޖަވާބުގައި ދައުވާއަށް އިންކާރު ކުރުމުގެ ގޮތުން، [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޢިބާރާތުން [illegible] [illegible] ވާނެކަމަށެވެ.

> "ދައުވާ ކުރި ފަރާތުން ވަގުތީ އަމުރަށްއެދި ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައިގައި، ވަގުތީ އަމުރަށްއެދި މައްސަލައިގެ [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] އެގޮތުން، ދައުވާކުރި ފަރާތުން ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ދައުވާއާ އެއްގޮތަށް [illegible] [illegible].
>
> މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
>
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

35. މައްސަލައިގެ ވަގުތީ އަމުރުގެ މަޤްޞަދަކީ [illegible] އެކަން [illegible] [illegible]، މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] ވަގުތީ [illegible] [illegible] [illegible] ޖަވާބު [illegible] [illegible] މައްސަލަ [illegible] ޤާނޫނީ [illegible] ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މަސައްކަތުން [illegible] [illegible] [illegible] އިންސާފު [illegible]. އެހެންނަމަވެސް [illegible]

ހުށަހެޅުމަށް ވަގުތު ކަނޑައަޅައި 02 ފެބްރުއަރީ 2023 ގެ ހަމައަށްވެސް، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން އަންގާފައި ނުވާކަމެވެ.

36. މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 142 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ "ޢާއްމު އުސޫލުން [illegible]" ދިފާޢު ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތުދެއްވާފައި، ދިފާޢު ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ބަޔާންކޮށްފައި [illegible]، ކޯޓުން ދިފާޢު ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު [illegible] ސަބަބެއް [illegible] އިންސާފު ދޭންޖެހޭކަމެވެ. އަދި [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ SCPD-01/2023 [illegible] [illegible] ސުޕްރީމް [illegible] ވާކަމެވެ. އަދި މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 3 ވަނަ [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރެވިފައިވާކަމެވެ.

37. ސިވިލް ކޯޓުން ޢާއްމުކޮށް އަމަލުކުރަމުން އައިސްފައިވާ އުސޫލާއި، ކޯޓުން މި މައްސަލައިގައި ދިޔައީ އިންސާފުގެ ބަލާއިރު، ދައުލަތުގެ ޖަވާބު ހުށަހެޅުމަށް ކޯޓުން ވަގުތު ކަނޑައަޅައި އަންގައިދިނުން [illegible] ސިވިލް ކޯޓުން އަމަލުކުރަމުން އައިސްފައިވާ އުސޫލާއި، ޚިލާފަށް [illegible] [illegible] އެކަމަށް އިންސާފު ދެއްވުމުގައި ބަދަލުއައިކަމެއް ކަމަށެވެ.

38. ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލައިގެ ޖަވާބު ހުށަހެޅުމަށް ފުރުޞަތު ދިނުމަށް އަންގާފައިވަނީ 28 ފެބްރުއަރީ 2023 ދުވަހުގެ 2:46 ގައެވެ. އެ ނިންމުމުގައި ތާރީޚެއް ބަޔާންކޮށްފައި ނެތުމުން، ކޯޓުން ދިޔައީ ހުށަހެޅުމުގެވަގުތު [illegible] ދައުލަތުގެ ދިޔައީ، އަދި ހުށަހަޅާފައިވަނީ 15 މާރިޗު 2023 ދުވަހުގެ 08:51 ގައެވެ. އެގޮތުން އެއްވެސް އިޖުރާއާތެއް ހިނގާފައިވާކަން އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތުން އަންގާފައި ނުވާކަމެވެ.

39. 02 ފެބްރުއަރީ 2023 ދުވަހު، ދައުވާކުރާ ފަރާތުން އަމުރަކަށްއެދި ހުށަހަޅާފައި ވާކަމަށެވެ. އަދި އެ އަމުރުގެ ޖަވާބު 08 ފެބްރުއަރީ 2023 ދުވަހުގެ 10:00 ނިޔަލަށް ހުށަހެޅުމަށް ދީފައިވާ ވަގުތުގެ ތެރޭގައި، 09 ފެބްރުއަރީ 2023 ދުވަހުގެ 9:08 ގައި ކޯޓަށްހުށަހަޅާފައި ވާނެކަމަށެވެ. އަދި އެ ޖަވާބާއެކު ދައުވާގެ ދިފާއުވެސް ހުށަހަޅާފައި ވާނެކަމަށެވެ. އެގޮތުން ދައުވާގެ ދިފާއު ފޮނުވާފައިނުވާ ސަބަބަކީ، ކޯޓުން އަމަލުކުރަމުން އައިސްފައިވާގޮތުން، ދައުވާގެ ދިފާއު ހުށަހެޅުމަށް މުއްދަތު ކަނޑައަޅައި، ޖަވާބު ފޮނުވަންވީ ތާރީޚް ކުރިން އަންގާފައި ނުވާތީކަން ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަމަށެވެ.

40. މި މައްސަލައިގައި ވަގުތީ އަމުރަށްއެދި ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ޙާލަތުގައިވެސް ޖަވާބު ހުށަހެޅުމަށް، ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ މުޅިދައުވާއަށް އިންކާރު ކޮށްފައިވާތީ، މުޅިދައުވާއަށް އިންކާރު ކުރާކަން ކޯޓަށް އެނގިފައިވާކަމަށެވެ. އަދި ދައުވާގެ ދިފާއު ފުރިހަމައަށް ހުށަހެޅުމަށް ވަގުތު ކަނޑައަޅައި އަންގާފައި ނެތުމުން، ދައުވާގެ ދިފާއު ހުށަހަޅުއްވާފައި ކޯޓަށް ފޮނުވާފައި ނުވުމަކީ، ދައުވާއަށް ޖަވާބު ނުދިނުން ކަމުގައި ނަގައިދޭނެކަމަށެވެ. ސަބަބަކީ، ދައުވާއަށް ދިފާއު ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ކޯޓުގެ އަޑުއެހުމުގައި ހިނގައި، ދައުވާލިބޭ ފަރާތް ކޯޓުގައި [illegible]، ދައުވާކުރާ ފަރާތާއި ދެފަރާތުގެ ކުރިމަތީގައި ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ސާފުދައުވާއަށް އިންކާރުކުރުން، މަދަނީ ޝަރީޢަތުގެ ސަބަބުތަކާއި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، ހިނގައިގެ ބޭނުންކުރާ ބައެއް ހިޔާލުތަކެއް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައި ވާކަމަށެވެ.

41. މި މައްސަލަ އައިސް ޑިސްޓްރިކްޓްގައި ނިންމި މަދަނީ ސަބަބު ތަކުރާރުކޮށް ބަލާއިރު، މަޖިލީގައި [illegible] ހުރުމާއި، އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު SCPD-01/2023 ޕްރެކްޓިސް ޑައިރެކްޝަންގައި މުއްދަތު ގުނުމުގައި އަމަލު ކުރަންވީގޮތް ސާފުކޮށް ބަޔާން ކޮށްދީފައިވާތީ، ކޯޓުން ވަކިމުއްދަތެއް ކަނޑައަޅައި އިޢުލާނު ދީފައިނުވާތީ، ދިފާއު ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ކުރިމަތީގައި ދައުވާއަށް އިންކާރު [illegible] ވާކަމަށެވެ.

42. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދިހަވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތުން، ހުރިހާ ހާލަތެއްގައި އަދި ޝަރީޢަތުގައި ހުށަހެޅުމުން ތަޢާރުފުކުރެވުނު ޤާނޫނު މަޤްޞަދުތަކަށް ބަލާއިރު، އެ ޤާނޫނުގެ މަގްސަދަކީ، އަވަސްކުރުމާއި އިންސާފުވެރިކަމާއި މަދަނީ ސަމަރީޖަޖްމަންޓް ހިނގުމަށްޓަކައެވެ. އެގޮތުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރުމުގައި، ސަމަރީޖަޖްމަންޓް ކުރުމުގައި އިސްލާހުކުރުމުގެ ބައެއް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަރުދީ އިންސާފުވެރި ސަމަރީޖަޖްމަންޓް ކުރުމުގެ ބައެއް ނަތީޖާއިން، އިންސާފު ގާއިމުކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރެވެއެވެ. އިންސާފު ގާއިމުކުރުމަށްޓަކައި ދަޢުވާކުރާ ކޯޓުތަކުގެ އިތުރުވާ ބުރަ ކުރުމަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ނިޒާމުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އިޖުރާއަތް ނޫންކަމަށެވެ.

43. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 114 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އިޖުރާއަތަކީ، ދަޢުވާގެ ދިފާޢުން ހުށަހަޅާފައިނުވާ ފަރާތުގެ މައްސަލަ އަދި ޝަރީޢަތުގައި ދަޢުވާ ސާބިތުކުރާކަން ކަނޑައެޅުމުގެ އިޖުރާއަތެކެވެ. މި ހުކުމުގައިވެސް ފަރާތެއްގެ މައްސަލައެއް ޤާނޫނީގޮތުން ކޯޓް ހުށަހަޅައިގެން ތަޢާރުފުކުރާއިރު، ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ ފަރާތުގެ ހުކުމްކުރުމުގެ ބާރު ކޯޓުން ބޭނުންކުރެވޭ ދިފާޢުން، އަދި ހުށަހަޅާ ދަޢުވާއަށް ކުރިމަތިވާ މައްސަލަތައް ބަލާ ކަނޑައެޅުމުގެ އިޖުރާއަތެކެވެ. އަދި މި މާއްދާގައި ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ ފަރާތުގެ ދަޢުވާ ސާބިތުވާކަން ބަލައިގެން ހުކުމް ކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ދަޢުވާއަކީ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ހައްޤު ސާބިތުކޮށްދޭ ހެކި ނެތް ކަމުގައިވާނަމަ، ދަޢުވާ ބަލައިގަނެވޭނެކަން ބުނެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެކަމަށް ބިނާކޮށް ހުކުމްކުރެވޭނެއެވެ.

44. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 114 ވަނަ މާއްދާގެ މަޤްޞަދަކީ، ދަޢުވާއަށް ޖަވާބުދާރީވުމަށް ފުރުޞަތު ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށް ފުރުޞަތުދިނުމެވެ. އެގޮތުން ހުށަހެޅިގެން، ކޯޓަށް ހުށަހެޅޭ ދަޢުވާއިން ދިފާޢުވެރިން ދަޢުވާއަށް ހުށަހެޅޭ މައްސަލަ، މި ހުށަހެޅުމަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ދިނުމަށް، ފުރުޞަތު ސާބިތުކުރާ ބައެއް ސާބިތު ފަރާތަށްދެއްވައި، ކުރުމުގެ ފަރާތުން ނިންމަވާފައިވާ މި މާއްދާގެ ބާރުވެރިކަމެވެ. އަދި އޭގެ މި މާއްދާގައި ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ދިފާޢުވެރިން ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ ފަރާތުން ދަޢުވާ ފަރާތުން ތިޔާއެއް ފަރާތެއް ކުރުމުގެ ކުރުމުގެ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށް މި މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމަށެވެ.

45. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 114 ވަނަ މާއްދާގެ މަޤްޞަދަކީ، ދައުވާއެއްގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅާ ކޮންމެ ފަރާތަކު ނުވަތަ ކޮންމެ ދަޢުވާއެއްގައި ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތުން ހުކުމްކުރުމުން ކުރީގައި މާނަކުރާނަމަ، ޢަދުލު އިންސާފުގެ ނަތީޖާއަށް ނުކުތުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެކަމަށް ދޭކަމަށެވެ. މިސާލަކަށް، "ހ" ގެ ފަރާތުން "ނ" ގެ މައްޗަށް، "ނ" ގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކޮށްފައިވާ އަމިއްލަ ގޯއްޗަކީ "ހ" ގެ ގޯއްޗެއްކަމަށް ދައުވާކުރިއެވެ. "ހ" ގެ އަތުގައި "ނ" ގެ ގޯތީގެ ރަޖިސްޓަރީ ކާޑެއް އެބައޮތެވެ. ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މުއްދަތުގައި "ނ" އެއްވެސް ދިފާޢެއް ހުށަހަޅާފައި ނުވެއެވެ. މި ހާލަތުގައި ޤާނޫނުގެ 114 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް، "ނ" ގެ ގޯއްޗަކީ "ހ" ގެ މިލްކުކަމަށް ހުކުމްކުރުމުން، "ހ"ގެ ދިފާޢުގައި ގޯތީގެ މިލްކުވެރިޔާ "ހ" އަށް ބަލައި ދައްކާނެ ހެކި ހުށަހެޅޭތޯ؟ ޖަވާބަކީ "ނޫނެކެވެ." އެ ދިފާޢުހުށަހަޅާ ފަރާތުގެ ބަދަލުގައި އެފަދަ ސާބިތުކުރުމެއް ޤާނޫނާ އެއްގޮތެވެ.

46. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 40 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ "މުދާ، ހައްޤުތަކާއި، މިލްކުވެރިކަމާއި، ވަޒީފާތަކާއި، ދިނުމާއި، މުދަލުން މާއްދީގޮތުން ކުރުމުގެ ބަދަލު ކަށަވަރު ޢަމަލުތަކާ ބިނާކޮށްފައިވާ ޝަރުޢީ" އަސާސީ ޙައްޤެއްކަމަށާއި، މިހެންގޮތުން ދިފާޢުކުރުމުގެ މިންވަރު ދަނެގަތުން، ބަޔާން ކުރަނީ އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުލިބޭނެ ހިނގާލަކާ ނުލައި ޝަރުޢީ މަރުޙަލާ ދިފާޢުކުރުމުގެ ފުރުޞަތުގެ ޙައްޤު ވަކިން ދިފާޢުކުރުމުގެ ހުކުމްތަކުގެ ކަށަވަރުކަމަށް ޝަރީޢަތުގެ ސާބިތު ޝަރުޢީ މަރުޙަލާތަކުގެ ޚިލާފު ދިފާޢުގެ ޙައްޤު ކަށަވަރުކުރުމުން ޝަރީޢަތުގައި ހިމެނޭ ދިފާޢުކުރުމުގެ ޙައްޤު ކަށަވަރުކުރުމުން ހިނގާލި ޝަރީޢަތުގައި ހުރެދާ ނުކުރެވޭނެކަމެވެ.

47. މި ދައުވާގައި ހިމެނިފައިވާ ފަރާތުން ބަލައިގަތުމުގެ ކަމެއްކަމަށް ގަބޫލުނުކުރާ ދަރަނި، ދަރަނިވެރިގެ ދަރަނިވެރީ ކުރުމުގައި ދެފަރާތުގެ ދަރަނިވެރިއެއް، އެ ކަމެއްކަމަށް ބެލިފައި ގަބޫލުކުރާ ދައުލަތު ކަމުގައި ގަބޫލުކުރާތީ އެފަދަ ޢިބާރާތް ގޮތުގެ ހަމައެކަނި ހާލަތުގައި އަމަލުކުރެވިދާނެ ގަބޫލުކުރެވޭ ގަވާއިދު، އެ

އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އުފެދިފައިވާ ރަޖިސްޓްރީއެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެނަމަށް ބަދަލު ކުރުމަށް، ހުށަހަޅާފައިވާ ދަޢުވާއެއްކަމަށްވެއެވެ.[10]

48. އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައި އުފައްދާފައި ސުވާލުތަކުގެ ކުރިއަށް، ޖަވާބު [illegible] ސުވާލަކީ [illegible] ދަޢުވާއަކީ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާގޮތުން އަދި ޝަރީޢަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި ޤާނޫނުގައި [illegible] ޝަރީޢަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

49. މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ދަޢުވާއާއި ދަޢުވާގެ ތަފްސީލުތަކުގައި ބަޔާންކުރާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި ޝަރީޢަތުގައި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

50. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި ޝަރީޢަތުގައި [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާ [illegible] ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި ޝަރީޢަތުގައި [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާ [illegible] ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible].

---

[10] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނަންބަރު 15 އިން 19 އަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

51. ފައިލު ހާޒިރުގައި ބުނެވުނު ކުރިމަތިލާފައި ދަޢުވާކުރުމަށް ޤާނޫނީ މަދަނީ އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ އަށާވީސްވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކޯޓު އަމުރުން ކަނޑައެޅުމަށް، އެ ބާރުގައި ކޯޓު އަމުރަކުން ޖަވާބުދާރީވުން ފުރުސަތު ދޭންޖެހޭނެކަމަށް މަދަނީ އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާއާއި، ދިހަވަނަ ބާބާއި އަށާވީސްވަނަ ބާބުގައިވެސް ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާކަމެވެ.

52. އެހެންކަމުން، ކޯޓު އަމުރަކުން ފައިލު ހާޒިރުގައި ބުނުވުން ކުރިމަތިން ދަޢުވާކުރުމަށް ބާބުގެ އަމުރުތަކާއި ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ފުރުސަތު ނުދިނުމަށް، ޤާނޫނު ހުށަހެޅުމުގެ މަޤްސަދު ކަނޑައެޅިފައިވާނަމަ، އެކަން ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާނެއެވެ. ޤާނޫނުގައި ވަކިކޮށް ވަކިވާހަކަ ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާއިރު، ކޯޓު އަމުރަކުން ބުނުވް ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހުށަހެޅުމާއި ޖަވާބު ދިނުމުގެ ފުރުސަތު ދިނުމަށް ތަޢާރަފުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީއެވެ، އެ ފުރުސަތު ދިނުން ޤާނޫނުން ލާޒިމްކޮށްފައި ނުވާކަމެވެ.

53. ބުނުވް މިންގަނޑާ ކުރިމަތިވެ ފައިލު ހާޒިރުގައި ބުނުވް ކުރިމަތިލާފައިވާ ފައިލު ހާޒިރުގައި ބުނުވް ނުކުރެވި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގައި ކަށަވަރުކޮށްދޭ ޙައްޤު، އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތް ހިންގުން ޤާނޫނު އަމަލު ނުކުރުމުން، އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގެ ބައެއް ހައްޤުތައް ކުރިމަތިވި ހާލަތެއްގައި ޤާނޫނުގައި އިންސާފުވެރިކަން ހިންގުން ކަށަވަރުނުކުރެވޭނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ފައިލު ހާޒިރުގައި ބުނުވް ކުރިމަތިން އެދުމުން، އެ ބުނުވުމަށް ކުރިއަށް ދިޔަ އެކަން ހިންގުމުގެ ކުރިމަތިލާފައިވާ ޝަރީޢަތުގެ ހަމަތަކާއި ޚިލާފަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލާއި ހަމަހަމަކަމާއި، ފައިލު ހާޒިރުގައި ބުނުވް ހަމަ ހަމަ ނުކުރެވި، ސަބަބެއް އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވާތީ، ހަމަހަމަކަން އަދާކުރުން ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެއެވެ.

54. މި މައްސަލައިގެ ސަބަބުތަކުގެ މަތިންގައި އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތް ހިންގުން ފޯރުކޮށްދީފައިވާ އިސްތިއުނާފު ކުރެވޭނެކަމަށް ބޭނުންވާނެއެވެ.

55. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު ފާސްކުރެވުނުއިރު، އެ ޤާނޫނުގައި [illegible] ކަންކަން ހުށަހެޅުމުގެ [illegible] ހިނދު، [illegible] [illegible] ވަކި އަދަދަކަށް [illegible]، [illegible] ދަޢުވާއެއް ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ވަކި އަދަދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވަކި އަދަދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި ވަކި އަދަދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ވަކި އަދަދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

56. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައިވާގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

57. [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ފަރާތުން އެދުންތައް

58. އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ ތިރީގައިވާ ގޮތަށެވެ.

ޤާނޫނީ [illegible] ވިޔަފާރީ އެއްބަސްވުމުގައި [illegible] [illegible] ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ދައިނު [illegible] ބުނާ [illegible] ދަޢުވާކުރި ފަރާތުން ދައިނު [illegible] ބުނާ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަޢުވާކުރި ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] ބުނާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

59. މި މައްސަލައިގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

59.1. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ދައިނު ބުނާ [illegible] [illegible]؟ އަދި

59.2. ދައިނު ބުނާ [illegible] [illegible] [illegible]، މައްސަލައިގައި [illegible] ޖަވާބުދާރީވުމަށް ފުރުޞަތު ދެވިފައިވޭތޯ؟

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ދައިނު ބުނާ [illegible] [illegible]؟

60. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 106 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، އެ މާއްދާގެ (ށ)ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ހުށަހަޅައިފިނަމަ، ދައުވާލިބޭ ފަރާތާ ދެކޮޅަށް ޝަރީޢަތުން ޣައިރު ހާޒިރީ ދައުވާ ބަލައި ހުކުމް ކޮށްދިނުމަށް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން އެދިއްޖެނަމަ، ކުރެވިދާނެކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

61. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ ޤާނޫނުގެ 102 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދިފާޢުގެ ބަޔާނާ، އެ ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާގައިވާ 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، އެ ޤާނޫނުގެ ބާރަވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދައުވާއަށް ދިފާޢު ހުށަހަޅާފައި ނުވާނަމަ، އެ ޤާނޫނުގެ ދިހަވަނަ ބާބުގެ ދަށުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތާ ދެކޮޅަށް ޣައިރު ހާޒިރީ ހުކުމް ކޮށްދިނުމަށް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން އެދިއްޖެނަމަ، ކުރެވިދާނެކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

62. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 141 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ ޤާނޫނުގެ ބާރަވަނަ ބާބުގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ހުށަހަޅާފައި ނުވާނަމަ، އަދި އެ ޤާނޫނުގައި ދައުވާ ބާރަވަނަ ބާބުގެ ސަބަބުތަކެއް ފުރިހަމަވާނަމަ، ދައުވާލިބޭ ފަރާތާ ދެކޮޅަށް ޣައިރު ހާޒިރީ ހުކުމް ކޮށްދިނުމަށް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން އެދިއްޖެނަމަ، ކުރެވިދާނެކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގައި، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ސަބަބުތަކެއް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

63. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ "ޤާޟީ އަމީރުލްއަދިލް ކުރައްވަ ކުރައްވާފައިވާ ނިންމުންތައް" ގައި، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ސަބަބުތަކެއް ބަލައިނުގަނެ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 4598-CVC-2022 ޤަޟިއްޔާގެ ދައުވާ އަމީރުން އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ހުކުމް ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ކުރެވިފައިވާކަމަށް ބުނެފައިވާއިރު، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 106 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާއާއި 106 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައުވާކުރުމުގެ ކުރިން ސާބިތުކޮށްފައިވާކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

64. މި މައްސަލާގެ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤަޟާއީ ނިޒާމުގެ އުޞޫލުތަކުގައި، ސަބަބުތަކެއް ބަޔާންކޮށް ސާބިތުކުރުމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 4598-CVC-2022 ޤަޟިއްޔާއަށް އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ

ފަރާތުން ޖަވާބު ހުށަހަޅާފައިނުވާ ސަބަބުތަކުގެ ސުވާލު އުފެދިގެން ވާހަކަ ދައްކާފައިވާތީ، މި އިސްތިއުނާފުގެ ބޭނުމަށް ވިސްނާލުމާ ސާފުކުރުން މުހިއްމުކަމަށް ދެކެމެވެ.

65. [illegible] ހާލަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] ފަހުން ސުވާލު [illegible] ފުރުޞަތު [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ވަކީލުގެ ފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ހުށަހަޅަ ވާހަކައަކީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ދައްވާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅަންޖެހޭ މުއްދަތު އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ސާފުނުވާކަމަށް. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު SCPD-01/2023 (05 ފެބްރުއަރީ 2023) ޕްރެކްޓިސް ޑިރެކްޝަންގައި މުއްދަތު ގުނުމުގައި އަމަލު ކުރަންވީގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމަށާއި، މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ސިވިލް ކޯޓުން ދައްވާގެ ޖަވާބު ހުށަހަޅަންޖެހޭ ދުވަހު އަންގާފައި ނުވާކަމަށާއި، ދިފާޢު ހުށަހަޅަންޖެހޭ ތާރީޚު ސާފުކުރުމަށް ސިވިލް ކޯޓުން އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅެވެ.

66. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ބަޔާންކުރައްވާ ޕްރެކްޓިސް ޑިރެކްޝަންގައި، ހުށަހަޅަ ކަމަކަށް ސާފުކުރުމުގައިވާ މުއްދަތު ގުނުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible]، ހުރިހާ [illegible] އަމަލުކުރަންޖެހޭ ކަމުގައެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވާނެކަމަށް. އިސްތިއުނާފު [illegible] މައްސަލައިގައި [illegible] ޕްރެކްޓިސް ޑިރެކްޝަން [illegible] [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައްވާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅަންޖެހޭ 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ [illegible] ބަންދު ދުވަސް [illegible] އެ މުއްދަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible].

67. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާއާއި 142 ވަނަ މާއްދާ އެކުގައި ކިޔައިލުމުން، ދައްވާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅަންވީ [illegible] މުއްދަތުތަކާއި އެ މުއްދަތު އިތުރު [illegible] [illegible] [illegible]

ދަޢުވާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅަންޖެހޭ ތާރީޚު ސިވިލް ކޯޓުން އިސްވެ އަންގަންޖެހޭކަމަށް ބެލެވޭގޮތަށް [illegible] ޤާނޫނީ ހަމައެއްނެތެވެ. ދަޢުވާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅަންޖެހޭ މުއްދަތު ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، ދަޢުވާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅަންޖެހޭ ތާރީޚު ކޯޓުން އަންގަންޖެހޭކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެހެންކަމުން، ދަޢުވާގެ ދިފާޢު [illegible] ތާރީޚު ކޯޓުން އަންގަންޖެހޭކަމަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނީ މުއްދަތާ ޚިލާފު ހުށަހަޅާފައެވެ.

68. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަޢުވާ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަޢުވާއަށް އިންކާރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

69. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދު [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލަތައް އަދުލުވެރިކަމާއި [illegible]، [illegible] އެކަށީގެންވާ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 102 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި، އެ ޤާނޫނުގެ 100 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދަޢުވާ ފޯމާއި، 101 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ނޯޓިސްއާއި ލިޔެކިޔުންތައް [illegible] ދަޢުވާއަށް [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 102 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި، އެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދަޢުވާގެ ދިފާޢު ޖަވާބު [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވުމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ނިޒާމުގެ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

.70 ބުނެވިދިޔަ ސަބަބުތަކަށްޓަކައި، މައުޟޫޢީ ދަޢުވާއާ ގުޅުންހުރި ވަގުތީ އަމުރާ ގުޅިގެން ދިފާޢުން ހުށަހެޅި ޖަވާބާއި ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުގެ ތެރެއިން ދަޢުވާއަށް [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ބާރަވަނަ ބާބުގެ [illegible] ދަޢުވާގެ ޖަވާބު [illegible] [illegible] [illegible] އަސާސެއްނެތެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާފައި [illegible].

.71 މީގެއިތުރުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 106 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި، 111 ވަނަ މާއްދާއާއި، 112 ވަނަ މާއްދާއާއި، 115 ވަނަ މާއްދާއާއި، 123 ވަނަ މާއްދާއާއި، 141 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] ޤާނޫނީ [illegible]، ދަޢުވާއަށް ދިފާޢު ހުށަހެޅުމުގެ [illegible] ގޮތުގައި، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ބުނާ [illegible] ކުރަންޖެހޭނެކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާއަށް ޖަވާބު ނުދިނުމުގެ ނަތީޖާ [illegible] އަމުރުގެ ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] ސަބަބެއްނެތެވެ.

.72 ދަޢުވާގެ ޖަވާބު ހުށަހަޅަންޖެހޭކަމަށް ޤާނޫނުގައި [illegible]، އިތުރު އެހެން ހުށަހެޅުންތަކުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި [illegible] ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތައް [illegible] [illegible] ދަޢުވާގެ ޖަވާބު ހުށަހަޅަންޖެހޭކަމަށް ބުނެފައި، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] ވުމުގެއިތުރުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ބާރަވަނަ ބާބުގެ ޙުކުމްތަކާ ޚިލާފުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތުގެ ހުށަހަޅުއްވައި [illegible] [illegible]، [illegible] އަދި [illegible] ބަޔާންވެއެވެ.

.73 މި ބާވަތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ [illegible] ބުނެވިދިޔަ އަސްލުގައި ކަންކަން [illegible]، މި ނިންމުމުގެ ނަންބަރު 19 އިން 22 ވަނަ ޕެރެގްރާފްތަކުގައި އިސްތިއުނާފު [illegible] ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަން ބަލާފައެވެ. އަދި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] ބުނާ

ކުރުމަށް އެދުމުގެ ޝަރުޠުތައް މި މައްސަލައިގައި ފުރިހަމަވާތީ، މިއީ ޣައިބު ހާޟިރުގައި ހުކުމް ކޮށްދިނުމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރާފަރާތަށް އެދެވިދާނެ މައްސަލައެކެވެ.

ޣައިބު ހާޟިރުގައި ހުކުމް ކޮށްދިނުމަށް އެދުމުން، މައުޟޫޢީ މައްސަލައިގައި ދަޢުވާއަށް ޖަވާބުދާރީވުމަށް ފުރުޞަތު ދެވިދާނެތޯ؟

74. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުންވެސް ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފަދައިން، ޣައިބު ހާޟިރުގައި މައްސަލަ ނިންމުމަށް ދައުވާކުރާ ފަރާތުން އެދުމުން، ޣައިބު ހާޟިރުގައި މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ކޯޓުން ރިޢާޔަތްކޮށް ވަޒަންކުރަންޖެހޭ ކަންކަމަކީ މި އިސްތިއުނާފުގެ ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] ހިމެނޭ [illegible]. އަދި އެގޮތުގެމަތިން އިބްތިދާއީ އަޑުއެހުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަންކަމަކީ މި ނިންމުމުގައި [illegible] [illegible].

75. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މައިގަނޑު ހުށަހެޅުމަކީ، މި މައްސަލައަކީ ފައިސާގެ އަދަދެއް ހޯދުން މައްސަލައަކަށް ނުވާތީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ ނަންބަރު 31 ފޯމުން، ޣައިބު ހާޟިރުގައި ހުކުމްކޮށްދިނުމަށް، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ޝަރުޠުތަކާއެކު ކޯޓު [illegible] [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ ދައުވާ ސާބިތުވާކަމަށް [illegible] ދައުވާ ސާބިތު [illegible] [illegible] [illegible].

76. މިގޮތުން، ޣައިބު ހާޟިރުގައިކަމާ ހުކުމާ ގުޅިގެން އެ ޤާނޫނުގެ އެކަމާބެހޭ ބާބުގައި ހުރި މާއްދާތަކަށް [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] ގުޅޭ ފަދައިން ދިމާވާ ހުކުމްތަކުގެ ސަބަބުން، ދައުވާކުރާ ފަރާތަށް ޤާނޫނުން ލިބޭ ޣައިބު ހާޟިރުގައި ހުކުމުގެ ފައިދާއަށް ބަލާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ޣައިބު ހާޟިރުގައި

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible].

77. އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތުގެ [illegible]، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] ބާބުގެ ދަށުން [illegible] ޝަރީޢަތުގައި ހުކުމް [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގައި ހުކުމް [illegible] [illegible] [illegible].

78. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި، [illegible] ޝަރީޢަތުގައި ހުކުމް [illegible] [illegible] އެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] "[illegible] އަމުރު"ގެ [illegible] [illegible]. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ޝަރީޢަތުގައި ހުކުމް [illegible] [illegible] [illegible].

79. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާއާއި 112 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ ޤާނޫނުގެ ދިހަވަނަ ބާބުގެ [illegible]، [illegible] ޝަރީޢަތުގައި [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

80. މަދަނީ [illegible] [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގައިވާ [illegible]، [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގައި ހުކުމް [illegible] އެ ޤާނޫނުގެ 117 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

81. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާގައި، ފަނޑިޔާރުން އަދާކުރަންވާނީ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ޤާނޫނުތަކަށާއި، ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ޤާނޫނުގައި ވަކިގޮތަކަށް ކަނޑައަޅާފައިނުވާ ކަންކަން ނިންމުމުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި އެކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާގޮތަށް ފަނޑިޔާރުން ރިޢާޔަތް ކުރަންވާނެކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 268 ވަނަ މާއްދާގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޤާނޫނު ހަދަންވާނީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބައްޓަންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ކަމަށާއި، ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފުވާގޮތަށް ހަދާ ކޮންމެ ޤާނޫނެއް، ނުވަތަ ޤާނޫނުގެ ބައެއްވިޔަސް ބާޠިލުވާނެކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

82. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދިހަވަނަ ބާބުގައި، ޝަރީޢަތް ބާޠިލުގައި ހުކުމް ކުރުމުގެ ތަރުތީބު ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އެ ޤާނޫނުގެ އެހެން މާއްދާތަކުގައި ބާޠިލުގައި ހުކުމް ކުރެވޭނެ ހާލަތްތަކާއި އިޖުރާއަތުތައް ބަޔާން ކަނޑައަޅާފައިވުމުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 268 ވަނަ މާއްދާއާ ގުޅުވައިގެން، ބާޠިލު ބާޠިލުގައި ހުކުމް ކުރެވޭނެ އުސޫލު މާއްދާއެއް ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފުވާކަމަށް، އަދި ޚިލާފުވާގޮތަށް، މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ކޯޓަށް ހާޟިރުކުރުމުން އަދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުންތަކުގެ ނިންމުމުގައި ބުނެފައިވެއެވެ. މި މައްސަލައިގައި ބަލާފައިވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ފަނޑިޔާރު އަދާކުރާ ކަންތައްތަކުގައި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބާޠިލުގައި ހުކުމް ކުރެވޭނެ މާއްދާތަކުގައި ބަޔާން ކަނޑައަޅާފައިވާކަމެވެ. އަދި އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ޤާނޫނުގެ ސާފުކޮށްދިނުން އަދާކުރާކުރާ ކަނޑައަޅާފައިވާކަން އަދާކުރަންކުރަން ދެކެމެވެ.

83. މި ނިންމުމުގެ ނަންބަރު 24.3 އަދި 25.3 އިން 25.7 ގެ ބައިތަކުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ޤާނޫނު ބަދަލުކުރުމުގެ ގޮތުން ދަޢުވާކޮށްފައިވާ ބައެއް ފާހަގަކޮށްދީފައި ދެކެމެވެ. އަދި އެ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާއި މި ނިންމުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ އަސާސީ ބާޠިލުގައި ހުކުމް އަދާކުރުމުގެ ހަމަތަކާ ގުޅޭ ހުކުމާއި ޤާނޫނާ ޚިލާފުވާ ކަމަށާއި ޤާނޫނީ ފަރާތްތަކުގެ ދަޢުވާ ހަމަހަމަކަން އިތުރު ފުރުޞަތު ދިނުމުގައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލާ ޚިލާފުވާ ބައްޓަންކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ ބަދަލުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނީ ހާލަތެއް، ބާޠިލުގައި ހުކުމް ކުރުމުގެ

ދަޢުވާގެ އަސާސީ ސިފައެއްކަމުގައިވާ އިތުރު ނޯޓިސް ދިނުމަކާނުލައި، އަދި ސަބަބަށް ހިންގުމާނުލައި ޙުކުމް ކުރުމުން އެއްވެސް ޤާނޫނުގައިވެސް ނުފެންނަނެއެވެ.

84. މާނަކުރުމުގެ ހަރަކަތް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި، ޤާނޫނުގައި ބަޔާން ނުވަތަ އިބާރާތް، ނުވަތަ ޖުމްލައެއް ބޭނުންކޮށްފައިވާނީ [illegible] ވަކިމާނައަކަށް ތަފާތުވާނަމަ، އެ ޤާނޫނު މާނަ [illegible] [illegible] ނުވަތަ އޭގައި [illegible] [illegible] އޭގައި ހިމެނުން މަސައްކަތް ކުރުމުގައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބޭނުންކުރެވިފައިވެއެވެ. އަދި ޤާނޫނު ތަރުޖަމާކުރުމުގެ އާއްމު އުސޫލަކީ، ޤާނޫނުގެ ސާފު އިބާރާތުގައި [illegible] [illegible] [illegible]. ޤާނޫނުއަސާސީގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

85. ޤާނޫނުގެ ވަކިމާއްދާތަކުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނުގެ [illegible] މާއްދާތަކާއި ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

86. [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible]، ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނު [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

87. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ އެކާވީސްވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކޯޓު އަމުރާ ގުޅުންހުރިކަންކަން ތަރުޖަމާ ކުރަންވާނީ، އެ ޤާނޫނުގެ ދިހަވަނަ ބާބުގައިވާ ޣައިރު ޙާޟިރު ހުކުމް ކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] މި މައްސަލައިގައިވާ ހާލަތުގައި، އެފަދަ ކޯޓު އަމުރެއްގެ ނޮޓިސެއް އަދި ޖަވާބުދާރީވުމަށް އިތުރު ފުރުސަތެއް ދިނުމަކާނުލައި، ޣައިރު ޙާޟިރު ހުކުމް ކުރުމުގެ އިޖުރާއަތަށް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެކަމަށް ދެކެމެވެ. އަދި [illegible] ދަޢުވާއަށް ޖަވާބުދާރީވުމަށް ފުރުސަތެއް ދެވޭނެކަމަށް ނުދެކެމެވެ.

88. ބުނެވިދިޔަ އެންމެހައި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މި މައްސަލައަކީ ޣައިރު ޙާޟިރު ހުކުމް ކުރުމުގެ ޝަރުޠު ފުރިހަމަވާ މައްސަލައެއްކަމަށް ނުދެކެމެވެ. އަދި މި ހާލަތުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކޯޓު [illegible]، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދިހަވަނަ ބާބުގައިވާ މާއްދާތަކަށް [illegible] އެ ޤާނޫނުގެ 123 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދެކެމެވެ.

މައްސަލަ ނިންމަން ފެންނަގޮތް

89. ބުނެވިދިޔަ ސަބަބުތަކަށްޓަކައި، ތިރީގައިވާ ގޮތަށް ނިންމައިފިއެވެ.

89.1 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 4598-CVC-2022 ދަޢުވާއާ ގުޅިގެން، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B13/EN/2023/02 (28 ފެބްރުއަރީ 2023) "ކޯޓު އަމުރު އަދި [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible]، އަދި

89.2 މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޣައިރު ޙާޟިރު [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ކޯޓުން ގޮތެއް ނިންމުމަށްޓަކައި، ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފުވާތީ، މި
މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓަށް ތަޙުވީލު ކުރުމަށް.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކުރުން

90. މި ފައިސަލާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤު މައްސަލައިގެ ފަރާތްތަކަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އެގޮތުން، އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަހެވެ.[11] އަދި އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ސަބަބެއް ނިންމުމުގެ ރިޕޯޓު ހުށަހެޅުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ވަގުތުގައި، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނުމުގައި ތާރީޚާ ސަބަބެއް ނިންމުމުގެ ރިޕޯޓު ހުށަހެޅުމަށް ދޫކުރެވުނު ތާރީޚުން ފެށިގެންނެވެ.[12] އެހެންނަމަވެސް، ސަބަބެއް ނިންމުމުގެ ރިޕޯޓުގެ ކޮޕީއަށް ބޭނުންނުވެ އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.[13]

ފަރީޤުން ދައްކަން ފައިސާގެ ޢަދަދު

91. މި މައްސަލައިގައި ފަރީޤުން ދިޔަ ޚަރަދުގެ އަމުރެއް ނުކުރެވެއެވެ.

ފަރީޤުން ދައްކަން ސަލާމަތުގެ ޢަދަދު

92. މި މައްސަލައިގައި ފަރީޤުން ދިޔަ ޚަރަދުގެ އަމުރެއް ނުކުރެވެއެވެ.

---

[11] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ).
[12] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ).
[13] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ).

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، ބުނެވިދިޔަ ކަންކަން އެގޮތުގެމަތިން ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 4598-CVC-2022 ގެ ޤަޟިއްޔާއާ ގުޅިގެން، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B13/EN/2023/02 (28 ފެބްރުއަރީ 2023) "ކޯޓު އަމުރަށް އެދި ހުށަހެޅި [illegible] ނިންމިގޮތް" ބާތިލުކޮށް، މި ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)އާ އެއްގޮތަށް، ސިވިލް ކޯޓަށް މި މައްސަލަ [illegible]، މި މައްސަލަ ބެލި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ [illegible] އިއްތިފާގުން ނިންމައި، މިގޮތުގެ މަތިން ޙުކުމްކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު [illegible]

ފަނޑިޔާރު [illegible]
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު [illegible]